

słusznie odwoływać można. Twierdzić iż Rosya, Austrya i Prussy powinnyby przyjąć zasadę innej natury; byłoby jedno co utrzymywać, iż mocarstwa te mają obowiązek tworzenia niebezpieczeństw dla siebie samych i wystawiania na hacę spokojności i dobrego bytu wszystkich swych innych poddanych; twierdzenie niepodobne i niedorzeczne.

Pó takim wystawieniu w rzetelném świetle natry z obowiązków włożonych przez kongress wiedeński na Rosyję, Austryję i Prussję; po wykazaniu, iż konstytucya królestwu Polskiemu przez Cesarza Alexandra nadana, była dziełem dobrej Jego woli, iż nie zostawała pod wpływem żadnej obcej ręki, i że żadne mocarstwo nie miało ani prawa upominania się o jej utrzymanie; nie trudną będzie dowieść, że skutkiem wypadków ostatniego powstania Polskiego, Cesarz Mikołaj znalazł się znówu w témże samém położeniu nieokreślonej możności, w jakim znajdował się Najjaśniejszy Jego poprzednik, przed nadaniem królestwu Polskiemu karty konstytucyjnej.

Dość będzie ku temu przytoczyć akta samegoż rządu rewolucyjnego. Czyliż nie sam rząd rewolucyjny ogłosił Polskę za niezależną od Rosyi, gdy tymczasem zasada: wielkie księstwo Warszawskie *nieodłącznie przez swoją konstytucyą zjednoczonem bydl* ma z Rosyją, uświęconą była przez traktaty wiedeńskie jak i przez konstytucyą Cesarza Alexandra? Czyliż nie sam ten rząd rewolucyjny uchwalił akt odpadnienia od tronu, ogłoszenie bezkrólewia, gdy traktaty wiedeńskie i konstytucya Cesarza Alexandra zastrzegły, iż królestwo Polskie, zjednoczone z Rosyją przez swoją konstytucyą, wiecznie miało *zostawać w posiadaniu Cesarza Wszech Rosyi i jego Następców*? Czyliż na koniec nie tenże sam rząd, obwołał przyłączenie do Polski zachodnich prowincyi Cesarstwa i oderwanie ich od Rosyi, kiedy traktaty wiedeńskie zostawiły do woli samego Cesarza prawo wewnętrznego rozszerzenia, jeśliby to uznał za przyzwoite, granic królestwa, bez naruszenia przez to bynajmniej jego jednności z Rosyją? Zaiste, niepodobna było gwałcić widzialniey wszystkich zasad jeneralnego aktu kongressu wiedeńskiego; niepodobna było doskonałey zniszczyć karty konstytucyjnej 1815 roku, niepodobna było otwarciey targnąć się na niezaprzeczone prawa i posiadłości Rosyi i jej Władców.

Nastąpiło powszechne wzięcie się do broni; wezwanie zaś do broni nie zna innych prawideł i zasad, prócz prawa silniejszego i prawa zdobyczy.

W dniu wzięcia Warszawy, nieugięte to prawo obwieściło swój wyrok: Cesarz zdobył na nowo orężem królestwo Polskie. Lecz, pomimo tego, w jakimże sposobie użył On zwycięstwa? Oto przywrócił pomiędzy dwoma narodami związek zerwany przez rewolucyą; zachował królestwu Polskiemu nazwisko i stopień, które kray ten był otrzymał z woli Cesarza Alexandra. Oddał na koniec łaskawie swoim poddanym Polskim, którzy do posłuszeństwa wrócili, wszystkie korzyści, zarządu zgodnego co do słowa z traktatami 21 kwietnia (3 maja) i aktem jeneralnym kongressu wiedeńskiego. Rzeczywiście, traktaty te zastrzegły były, ażeby część księstwa Warszawskiego do Cesarstwa Rosyjskiego przyłączona, miała zarząd oddzielny. Zarząd też oddzielny założonym w niey został przez Statut Organiczny z d. 14 (26) lutego 1832. (Art. 1 i 16)

Traktatami z dnia 21 kwietnia (3 maja) i aktem jeneralnym kongressu wiedeńskiego, zaręczono temu krajowi reprezentacyą i instytucyę narodowe.

Jakoż ustanowione w niey zostały zgromadzenia szlachty, zgromadzenia gmin i stany prowincjonalne, z głosem radzącym w sprawach powszechnego interesu, i użycie języka polskiego w aktach publicznych administracyi, zapewnioném zostało 1, 34, 47 i 53 artykułami tegoż organicznego statutu. Statut ten zawarował nadto królestwu Polskiemu prawo własności, i tak osób prywatnych jako i gmin (art. 14), opłatę narodowego długu (art. 17), wolność osobistą (art. 8), oddzielny zarząd dochodów królestwa, (art. 16); instytucyę municypalne po miastach, i gminach (art. 1), prawo do wszystkich urzędów publicznych bez względu na żadne różnice stanu i urodzenia; wybory sędziów i układanie listy kandydatów do innych urzędów w zgromadzeniach szlachty i gmin, (art. 48); uposażenie duchowieństwa katolickiego i greckokatolickiego, art. 6).

Te są główniejsze rozporządzenia, odznaczające charakter *Statutu organicznego* z d. 14 lutego 1832. Dobroczynne zamiany, które układowi jego przewodziły, nad-